

คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี
THAI-STYLE LEADER CHARACTERISTICS OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER PROVINCIAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN UDON THANI PROVINCE.

¹สุธิษา ปุริมะโน และ ²พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ
¹Sutisa Purimano and ²Phongnimit Phongphinyo

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย
Udon Thani Rajabhat University, Thailand

¹aumaum-suth@hotmail.com

Received November 16, 2022; Revised November 29, 2022; Accepted December 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี และ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามอายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารและครู จำนวน 258 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี เมื่อจำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง พบว่าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้นำแบบไทย

¹ นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purposes of this research were to 1) study Thai-style characteristics of school administrators under Provincial Administrative Organizations in Udon Thani Province and 2) compare Thai – style characteristics of school administrators under Provincial Administrative Organizations in Udon Thani Province, classified by age, position and work experience. The sample used in this research were 306 administrators and teachers from stratified random sampling and simple random sampling. The research instruments were a 5-level-rating scales questionnaire on Thai – style characteristics of school administrators with 0.977 reliability. The data were analyzed by frequency, mean, standard deviation, t-test, one – way ANOVA and Schffe’s method of multiple comparison. The results of this research revealed; 1) Thai-style characteristics of school administrators under Provincial Administrative Organizations in Udon Thani Province was at a high level in overall and each aspect. 2) Thai-style characteristics of school administrators under Provincial Administrative Organizations in Udon Thani Province when classified by age and work experience were statistically significant different at the .01 level, the segments classified by position found no different.

Keywords : Thai-style characteristics of school administrators

บทนำ

แนวคิดเรื่องคุณลักษณะผู้นำแบบไทยนั้น ได้มีผู้ศึกษามาตั้งแต่อดีต ดังคติโบราณที่ว่า บ้านเมืองอยู่ร่มเย็นเป็นสุขสงบเรียบร้อย พลอดภัยและเจริญรุ่งเรือง อยู่สถิตเสถียรมั่นคง เพราะมีผู้นำที่ครองธรรม บำเพ็ญตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ดังที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ (2549: 23) กล่าวไว้ว่า หลักการของภาวะผู้นำแบบไทย หรือ Thai Leadership Doctrine จะต้องมึลักษณะการทำงานที่เป็นมาตรฐานเดียวที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีความชอบธรรม มีคุณงามความดี มีความเป็นไทย มีความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรัก ความห่วงอาทร และมีจิตสำนึกตลอดเวลาว่าเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน สอดคล้องกับพระมหาจุฑิชัย ว. วชิรเมธี (2552: ออนไลน์) ที่ได้ให้แนวทางการบริหารคนเพื่อความสำเร็จขององค์กร โดยมองว่าผู้บริหารนั้นมีอยู่ 4 แบบ คือ ผู้บริหารแบบพนักงานรถไฟ ที่ไม่คิดอะไรใหม่ ไม่ทำทนาย ไม่ลงทุน ผู้บริหารแบบนายแพทย์ ที่ป็นนักแก้ปัญหาที่กรของระบบที่ดี แต่ค่อนข้างขาดวิสัยทัศน์ในการทำงาน ผู้บริหารแบบชาวนา ที่ป็นไม่เพิ่มงานใหม่ แต่พยายามบริหารงานที่มีให้ได้ผล และผู้บริหารแบบชาวประมง ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวตัดสินใจ กล่าวเสี่ยงและกล่าวรับผิดชอบ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหาร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นหน่วยงานทางราชการที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับของประเทศ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพให้กับประเทศ เพราะทางเดินหรืออนาคตของเยาวชนในวันข้างหน้าจะเป็นเช่นไร ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารแบบไทยในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยจำแนกตามประเภทหน่วยงาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหาร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี โดยทำการศึกษาตามหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะ ผู้นำแบบไทยเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับการค้นหาคุณลักษณะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบท และสภาพของสังคมไทย ประเทศไทยมีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์อันมีลักษณะเฉพาะโดยใช้บริบทแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นที่มีความเป็นไทย เพื่อนำพาคำตอบไปสู่จุดหมายที่ตั้งเป้าไว้ได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามอายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2563

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์หาค่าสถิติดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี สรุปผล ดังนี้

1. คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกล้าตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านมีบุคลิกภาพที่ดี ส่วนด้านความรู้ สถิติปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี อายุ 30-45 ปี และอายุมากกว่า 45 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารและดำรงตำแหน่งครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน

4. คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี และประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี มีประเด็นที่สารมารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีภูมิ สุขหมั่น (2552) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรมีคุณธรรม จริยธรรมในการ

บริหาร ผู้บริหารควรเป็นผู้รอบรู้ทุก ๆ ศาสตร์ ควรเฝ้าหาความรู้ใหม่อยู่เสมอและนำมาประยุกต์ใช้ และผู้บริหารควรหมั่นเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยการอบรม ศึกษา อดทน และศึกษาต่อมากที่สุด สอดคล้องกับ โจเซฟ และ เพกกี (Joseph & Peggy, 1990 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2545: 141 – 142) ที่ได้วิจัยระหว่าง ค.ศ. 1989-1990 เพื่อสำรวจพฤติกรรมที่ครูใหญ่ใช้ในการสร้างอิทธิพลเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวครู ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูประจำการ 1,200 คน โดยผลวิจัยพบว่า บุคลิกภาพของครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพจะมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ หนึ่งความซื่อสัตย์ สองการมองโลกในแง่ดี สามความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น นอกจากนี้ครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพจะเป็นตัวอย่างและต้นแบบของพฤติกรรมที่ครูใหญ่ต้องการให้ครูเป็นครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพจะเป็นที่รักใคร่และนับถือของครู รองลงมาได้แก่ด้านคุณธรรมจริยธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สตาร์ท และคณะ (Start et al., 2003: 49-53) ได้ศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี คือ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงมาตรฐานในการทำงานเป็นที่พึงของคนอื่นได้ มีความกล้า กล้าที่จะคิด กล้าที่จะเสี่ยงและกล้าที่จะทำ มีความรับผิดชอบ มีความสามารถที่จะแบ่ง งานให้ผู้อื่นช่วยปฏิบัติ มีวินัยในตนเอง มีมโนภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการ สื่อความคิด แข็งแรง และมีสุขภาพดี มีสติปัญญา มีความสามารถในการจัดรูปงาน และมีความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการอย่างมีเหตุผล

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามอายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามอายุ พบว่า ประเภทอายุน้อยกว่า 30 ปี ประเภทอายุ 30-45 ปี และประเภทอายุมากกว่า 45 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี และ 30 – 45 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 30 – 45 ปี ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี กับ อายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป และอายุ 30 – 45 ปี กับ อายุมากกว่า 45 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี เป็นผู้ที่เริ่มต้นเข้ามาทำงานภายในโรงเรียน บางครั้งอาจจะยังไม่สนิทสนมหรือรู้จักกันเสียใจคอ หรือการ แสดงออกซึ่งคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนเท่าที่ควร ซึ่งแตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 30 – 45 ปี ซึ่งมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนที่ยาวนานกว่าผู้มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จึงได้รู้จักและพบเห็น รับรู้ และสัมผัสได้ถึงคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของ

ผู้บริหารโรงเรียน ที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพในการบริหาร มีทักษะ ความสามารถในการสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจถูกต้องและชัดเจน มีความสามารถในการประเมินผลในการทำงานได้ดี ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องชัดเจน มีการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมออย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการเรียนรู้คิดอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันต์ชัย พูลสวัสดิ์ (2557:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนกลาง โดยพบว่าความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนกลาง ซึ่งมีอายุต่างกันมีความเห็นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี ควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านมีความรู้ สติปัญญา โดยอาศัยการเข้ารับการศึกษา อบรมพัฒนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพในการบริหารการศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ระดับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียนในด้านมีความรู้ สติปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทยด้านอื่นๆ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความรู้ ความสามารถ และร่วมกันทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีการพัฒนามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). *การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- เปรม ตินสุลานนท์. (2549). *จริยธรรมการบริหารภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี. (2549). *การศึกษาเพื่อความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันอาศรมศิลป์.
- ศรีภูมิ สุขหมั่น. (2552). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*.
- สันต์ชัย พูลสวัสดิ์. (2557). *ความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนกลาง*. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(3), 7-15.
- Start, C. et al. (2003). *The Development of emotional competence*. New York: Guilford Press.